

р ІШ44(4Укр)
к К59

О. Козловський

МІРТИ й КИПАРИСИ

КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

к.59

Шифр РкШЧЧ(УЧр) Инв.№ 2814971

Автор Козловський Олександр

Назва Мірти і кипариси.

Місце, рік видання Львів, 1909.

Кіл-ть стор. [2], XX, 86, [2]с.

-/- окр. листів

-/- ілюстрацій [1] як портр.

-/- карт

-/- схем

Том _____ частина _____ вип. _____

Конволют _____

ОЛЕКСАНДЕР КОЗЛОВСЬКИЙ.

МІРТИ Й КИПАРИСИ.

ПОСМЕРТНА ЗБІРКА ПОЕЗІЙ.

З портретом автора.

Видава під редакцією і з передмовою

ІВАНА ФРАНКА.

Бібліотека
Львів, 1905.

Козловського

НАКЛАДОМ УКРАЇН-РУСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ,
зарєєстрованої спілки в облєст. порудою у Львовє.

**З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка
під надзором К. Беднарського.**

Олександр Козловський.

Олександр Козловський.

Один із тих, що гинуть на шляху...

Як багато їх у нас! Тих правдивих жертв нашого лихоліття, тих важких трагедій, у яких найтрагічнійше власне те, що вони з боку зовсім не видаються трагічними!

Молодий хлопець, що „вгулятиках та п'яткиках“ змарнував своє здоров'я і в 22 році життя вмирає на сухоті, се поява така звичайна у нас, що ми давно перестали їй дивуватися. Навіть не жалко якось. »Сам собі вишен«, неправда?

А подумайте лишень, що той молодий хлопець — натура пристрасна, горяча і багато обдарована природою, що він, сам того не розуміючи, з малку рветься кудись, тужить до чогось, тягветься як та рослина до світла. А того світла так мало, так скупо випадає на його долю!

Сиротою і із маленьку
батьвю покинув
мене на злую долецьку,
на лиху годину.

II

Дитиною нелітною
ріс я між чужими,
тінняючись сиріткою
між добрими й злими, —

писав він маючи 20 літ. Не зазнавши з малку тепла й поезії родинного життя він певно не зазнав їх і в школі — в тій нашій нещасній школі, де поплачує лише шаблон і плекаєть ся гіпокрізія та безідейність. Молода душа липла до шкільних товаришів, та й тут їй судило ся попасти в гурток таких, що відцуравши ся м. ви рідного, близького народа силкували ся малпувати мову далекого, великоруського, тягнені туди повабом чогось таємного, високого, по троха забороненого, в усякім разі невідомого. Він моментально улягає спокусі того невідомого, бо анї школа, анї життя не дали йому ясних, певних вказівок, яким шляхом іти, де шукати жерела вітхненя. Але за моментальну ілюзію йому прийшло ся дорого заплатити. Почуте безгрунтовности, пустоти перед собою і за собою, се найтяжша небезпека, найгірша мука для таких палких, суцільних натур, як його. Він з поривом розумки кидаєть ся в вир зміслового життя, та рівночасно молода думка працює що сили. І коли його духові очі прозріли, його шлях прояснив ся, вже його здоровле було підкопане, фізичні сили зломані! Тепер він почув свою здібність, із хорого серця полили ся дивні тоши, але він бачив, що се вже передсмертні пісні, що йому не осягнути мети, яка носила ся перед його уявою. Остатні два роки його життя, се повільне конанє тіла, і заразом швидко дозріванє та прояснюванє духа,

ненастання, жорстока боротьба між фізичним розкладом і ростом душі. Доля позавидувала йому навіть останньої цотіхи в його безнадійнім положеню, не дала йому дожити до того, щоб побачив перші свої вірші в друку; пару день перед виходом у світ тої книжки Літературно-наукового Вістника, що містила кілька його поезій під титулом «Поезії засудженого на смерть», сей засуд сповнив ся на їх авторі.

Його смерть не зробила ніякого вражія на тих, що його знали.

— Олесь, Олесь! — говорили деякі з них похитуючи головами. — А, так. Відний хлопець! Не було йому виходу.

А панночки, що колись так любили гуляти з ним, чуючи, що по нїм лишила ся купка віршів і що в тих віршах видно неабиякий поетичний талант, усміхали ся та з диву стискали раменами.

— Олесь поет! Олесь неабиякий талант! Ну, хто бп то був подумав!

Може прочитавши отсю книжечку, яка містить усе, що можна було вибрати гідне друку з його письменської спадщини, повірять, що в Олександрі Козловськїм ми стратили одного з найталановитїйших, а може навіть просто найталановитїйшого поета нашої наймолодшої генерації. Невно, та генерація у нас у Галичині не виблискує ані чпелом, ані силою своїх поетичних талантів, але я не знаю ані одного з них, що простотою і ясністю своїх думок, плястикою слова, а головно безоглядною щирістю та правдивістю своїх почувань і загальною духовою дозрілістю, яку дає пе-

IV

режите і глибоко відчуте горе, міг рівняти ся з Козловським. Він ще в давнійших своїх віршах (1895 і по часті 1896) не свобідний від конвенціональності, але все вмів знайти ширій тон, ніде не граєть ся словами, не кокетус, не стає на котурпи, а пізнійше, майже борючись ся зо смертю, виборює собі той дивний дар божий — гумор, що позволяє йому бачити свою власну трагедію ясно і природно, золотить своїм погідним промісцем безодню, що ось-ось має пожертн його.

Є щось таке в його поетичній фізіономії, що Німці називають словом *frühreife* — передчасна дозрілість. Пропну поглянути на ту найвчаснійшу що до дати його епіграму про любов, написану між зовсім іще хлопичими, наївними пробами пера! Відки у 19-літнього хлопця такий гризкий песімізм? І се не моментальний вибрик фантазії; сей песімізм, що иноді доходить до фаталізму, се далі, особливо від 1896 р., постійна нота в його поезії, пор. пєси «Дарма», «У зеркалі», «Вій, вій, ти вітровьку весняний», «Ніколи вже любить не буду» і т. н. Та сей песімізм не заволокає йому вєсього сьвіта чорним покровом; він потрафить при тім зі щирим замилуванєм придивляти ся простим сценам сільського життя і щирій радости простих людей («Весіле», «Ой мати-ж моя, мати»); його ліра вмів добути правдиво мужеські, енергічні тони резігнації з особистих забаганок та праці для загалу народа («Будь кришгале», «Тьфу, пек мені», «Поет і селянин»); та головне — той його гумор, якою головний тон — іронія над собою самим, і який иноді доходить до

щирої, хоч і розпучливої веселости («Їде, іде костюмаха»), або до зовсім погідного, радісного малюнка сільського цвинтаря, де незабаром доведеться спочити самому авторови. Вчитуючи ся в ті різнородні тони, порушені Козловським у тих згладно печелених творах полишених ним, мпмонелі треба дивувати ся їх богатству й інтензівности.

Життєпис Олександра Козловського не богатий фактами. Роджений д. 1. падолиста 1876 в Горуцькім коло Дрогобича з сьвященничої сім'ї, він кінчпв гімназію з разу в Новім Санді, потім у Перемишлі, а докінчпв у Львові. Під впливом лектури, головню українських поетів (Руданського, Шевченка), а по части й польських (слідп в його писанях лишпль Міцкевич та Мальчевський) та німецьких (Біргер, Улянд) та за захоотою пок. К. Горбала прокинула ся і у нього охота до писаня. Полпнаючи на боці цитований уже епіграм «Любов», якого дата «1893 Довгомостиска», дописана самим автором очевидно пізнійше оловцем, збуджує деякий сумнів, (у тексті я перемінпв сю дату на 1904, його віршованс почало ся 1894 року. В гімназії Козловський учпв ся добре: «в висших класах надто рпеував богато, грав на скрипці, вчпв ся різьбити і писав вірші» (Мочульський). Перші свої вірші він пише етимольогічною правописю, яка держить ся у нього ще весь 1895 рік, і мовою хоч в основі народною, але далеко не чистою, просто сказати — рутенською. В р. 1895 він записав ся на політехніку у Львові і рівночасно вписав ся в члени москвофільського товариства «Другъ». Яка була сьому причина? Д. М. Мочульський,

якого заходам завдячуємо зібране житєписних дат про Козловського¹⁾, подає про се ось який погляд його тодішнього найблизшого товариша, М. Глушкевича. »Козловський, вихованець польської гімназії, чув на собі гнітучий вплив польського вихованя, противного природі »русского человека«, і поклав собі метою струсити з себе »все чужое, все наносное, и сделаться настоящим русским человеком«. Він кинув ся при помочи д. Глушкевича вчити ся російської мови, та швидко пізнав, як пише тойже д. Глушкевич у листі до М. Мочульського, що »русский языкъ салонный, холодный и дипломатический«, та »неподходящий для выражения на немъ нашихъ чудныхъ думокъ, нашего южнаго, полного солнца романтизма и идиллий«, а надто що се язык важкий і для Галичанина майже недоступний. Із вивучаваня того языка він скорпстав хіба стільки, що почув живе обридженє до галицької языкової »паламарщини« і рішучо обернув ся до писаня рідною, українсько-руською мовою.

Із принагідних згадок у листах д. Глушкевича, Святитського та інших товаришів до М. Мочульського довідуємо ся, що О. Козловський уже тоді, 1896—1897 р. »принадлежалъ въ вольнодумцамъ«, був »крайнім лібералом« і навіть атеїстом. Було би дуже цікаво знати, коли й під якими впливами дійшов Ко-

¹⁾ Його статя про О. Козловського буде незабаром надрукована у збірнику наукових праць на честь десятилітньої наукової роботи проф. Грушевського в Наук. Тов. ім. Шевченка.

зловський до таких поглядів, чи були вони розповсюджені також між иншими чільнішими членами „Друга“, до яких належав він, чи може він дійшов до них якоюсь своєю власною, індивідуальною дорогою? Ся друга евентуальність впадається мені правдоподібнішою. Адже відомо, що спільність поглядів у таких основних питаннях затієное між молодими людьми тривкі звязки на все життя, а тимчасом між Ол. Козловським і його товаришами з „Друга“ вже при кінці 1897 р. настало таке охолодження, що вони у своїх споминах впрасно говорять, буцім то він виступив із москвофільської партії, а пристав до Українців. Розуміється, беручи формально се не вірно: ані формального виступлення з одної, ані приступлення до другої партії не було і Козловський загалом не мішав ся ні в яке партійне життя; але товариші очевидно почули його відчуженє від свого напрямку.

Отже з огляду на сю обставину може не безпідставний буде догад, що зароди лібералізму та вільнодумства в душі Козловською були посіяні ще за його гімназіяльних часів пок. Костем Горбалем. Що правда, сей замітний серед наших педагогів чоловік держав себе звичайно при учениках, особливо на пункті релігії, дуже обережно, та все таки, на скільки я пізнав його, в основі його світогляду лежало те троха старомодне вільнодумство, навіяне раціоналізмом XVIII в., склопне до жартів із „святих річій“ і тронка підбите цинізмом, грубо матеріялістичне в своїй сути і несвідоме тих великих трудностей, які насуває таке матеріялістичне розумінє світа для глибокої кри-

VШ

тпчної аналізи. Чп і па скілько сплжував ся Ол. Козловський власною лектурою та дискусією внявптп собі свій сьвітогляд, про се не можемо сказати нічого

Тільки з цитованої статі д. Мочульського я довідую ся, що я особисто мав деякий вплив на той зворот, який доконав ся в поглядах Козловського в остатніх роках його життя. Мушу сказати, що ся звістка була для мене новиною, бо на правду моя знайомість з Козловським була дуже малозначуча. Певна річ, покійник перед особистим познайомленем зо мною читав дешо з моїх писань; він бував на »літературних сходпнах«, що за ініціятпвою О. Маковея відбували ся в »Руській Бесіді« в початку 1898 р., хоч у дискусіях, які вели ся там, не брав участп. В ту пору дістав я від нього декілька поезій з листом, одиноким адресованим до мене листом його, який подаю тут у повнім текстї за-для характеристики поета:

»Високоповажаний Пане Доктор! Даруйте, що я з Вами зачинаю зносини в такій оригінальній спосіб. Вам мене знати пїнащо, а я знаю Вас так, що ліпше пізнати годї. На щож пуста балаканка при личнім познакомленю ся? Але до річп. Ось я осьмілююсь бути настільки влізливим і удаюсь до Вас, В. Пане Доктор, з моїми віршованими думками, щоб Ви були лакаві посьвятити кілька хвилин на їх перепитанє і оціненє. Може межп ними і знайде ся що путнього, то надрукував бп у Вістнику або де на другім місци. А сли оно всьо пїсенітнійї, то радшеб перестати шкратати і не дурити себе і других. От що; тому і до Вас удаюсь, щоб загрїли або розчарували. Для зрозумїня

характеру стихів скажу Вам лиш, що я дуже нещаслива людина. Зараз таки на вступі в житє грянув в мене удар долі, котрий на все вярив пятно на моім успособленю. Мене страшно завела любов; у мене були хвилі, які Ви так чудово прибрали »Зівялими листками«. Безнастанпа грижа підтяла, здасть ся, моє здоровле, я захорував на сухоти, і от тепер від лікарів опущений і засуджений на смерть вижсдаю рокової хвилі, вилываючи від часу до часу не папір спомни і гадки. Не дивуйтесь отже, що они такі сумьвітї, дивовпжні. Таж менї тепер ледви дваїцятка що йно минула, а тут кажуть: лаштуй небоже взп в далеку дорогу! Зголошусь до Вас за пару днів. Зволпте перепчатати — добре, то й відповісьте: а ні, то Ваша воля, я не буду гніватись, бо знаю, що у Вас тяжко о вільну хвилю. Если бп Вас ті стпхи заїнтересували, то покажу більше, у мене їх багато. Я парокон видер кавалок листу, бо з ренптою зголошусь по стпхи. На ортографію не зважайте. Оно всьо писано лпхо, хоть потрафив би добре. Прощаюсь з Вами, пане Доктор і жду. X. У.»

До листу було долучених 5 карток, а па них, переписаних 16 віршиків, в тім числі »Вже так судило ся«, »Дарма«, »Козачок«, »Дві бурі«, »Щось«. Зворушений листом я прочитав ті віршики, і справді, майже в кождім із них мене торкнуло щось незвичайне чи то в змісті, чи в слові, хоча з другого боку майже жаден вірш у тій формі, як був написаний, не надавав ся до друку і вимагав деякого опліфования. За кілька день справді прийшов до мене автор

Х

віршів. Його вид краяв серце. Згорблений, помарнілий, з глибоко запалими очима він робив вражінє трупа, що лише якимось чудом ходить по землі. Ми розговорили ся. Я сказав йому по щирости свою думку про його поезію, підвіє їх добрі прикмети, та разом звернув його увагу на конечність їх обшліфования перед друком. Він усміхнувся сумпо

— Куди вже мені шліфувати їх! — говорив і в його голосі тремтіло щось мов здавлені сльози.

Я сказав йому, що коли він не матиме нічого проти того, я можу й сам зробити сю роботу, з усяким можливим пошанованєм його змісту й форми. Він радо згодив ся на се. Я просив його принести мені більше своїх віршів, щоб було з чого вибрати. Він зараз же виняв із кишені один невеличкий зшиточок і передав мені, обіцяючи, що за пару днів принесе ще децо. І справді додержав слова. За другого його побуту у мене ми говорили ще коротше; він очевидно чув себе заженованим, а я був занадто занятий своєю роботою, щоб силоміць зупиняти його і вдавати ся в ширшу розмову. Так ми й розстали ся. З його віршів я переписав кільканацять, дав їм титул «Із поезій засудженого на смерть» і передав д. Маковеєви. На жаль, вони появили ся в ЛНВістнику майже рівночасно зі смертю автора, який так і не дождав ся бапти в друку ті плоди свого вітхненя-терпіння.

По смерти нещасливого поета я ще пару разів заглядав до його зшитків, видобуваючи з них усе нові вірші і друкуючи їх у Вістнику. Якось рік пізнійше я дістав від його брата, народного учителя в Ж., лист

і пакет, у яким була триактова драма «Лешко». На жаль, ця драма не надається до друку. Та рівночасно я одержав звістку, що Козловський перед смертю передав іще один пакет своїх віршів одному своєму товаришеви з порученням передати його мені. Але минали місяці й роки, а товариш і не думав сповнитися порученню. Тільки недавно я довідався від д. Мочульського, що той товариш звернув рукописи пок. Козловського його родині, а від родини одержав їх д. Мочульський, якому належить ся ширша подяка за зібрання дат про життя нашого поета і за збережене доброї половини його літературної спадщини. Оглядом цієї спадщини, особливо тої її частини, що не ввійшла в отсю збірку, закінчу сей нарис.

1. Зшиток із 20 карток з звичайного канцелярійного паперу, містить найвчасніші вірші з 1894 і 1895 рр., увесь писаний етимологією. Зараз перший титулик виглядає: «Посльѣдний». Зміст зшитка: вірш «Послѣдний» — се старий козак, колишній Січовик, остатній Запорожець, що в бурливу ніч на човні пускається на Дніпро невідомо чого, згадує свої походи і благає Бога, щоб дав йому смерть. В педілю рапо

По Дніпру шпрокому сам байдак пливе,
Рибалки го небавком на берег втягли,
Втягли, тай у нему лихо дивпе,
Козака старого мертвого пайшли.

Вірш датований „д. 27 мая 1904 в Перемшлп. А Козловський, VII кл.“ З вересня тогож року походить дальший віршик «На Украинѣ», навіяний мб. Мальчевским («Глухо, а любо на Украинѣ»), всього дві

ХП

строфки. Далі йдуть надрукавані у нас «Любов» і «Сам з собою». З тогож місяця походить і дальший вірш «До Русь» (5 строф), де автор кличе:

О Русь ненько, бідна ти,
бо в неволи стогнеш,
і ми всі бідні сироти, —
ах чом нас не пригорнеш!

Відповідь Русь характеристична для автора:

Ой зпати, знати, чому я біша
і чому в очи плюють чужії,
бо слянам гідка їх мова рідна,
бо сварять ся дурнії.

Жовтнем 1894 датована також балада «За пізно». Катря прощас милого, якпій їде на війну, жде на нього довго, далі вмирає з туги; другого дня вертає її милий і вмирає на її гробі. Річ писана зовсім шабльоново, без ніяких індивідуальних рисів. З р. 1894 без близного означеня місяця походить також вірш «У горах» — малюнок іділлічний і нереальний.

В полонії у колибі
чабан пробуває,
і веселій і щасливій
овец доглядає.
Доглядас, випасас,
па сопілці грає,
а як сонце вже западе,
в колібу вергас — і т. д.

З 17 падолцета 1894 походить вірш «Він» і «Вона», з якого друкуємо перших 5 строф — решта, се парафраза, а далі дословна копія Руданського «Поній

вітре на Україну». За сям іде без дати »Співав собі раз Ляшок«, по тім вільний (і певдатний) переклад із Мальчевського „Во на tym świecie śmierć wszystko zmięcie“ (4 рядки). Далі починають ся вірші з 1895 р. »Ірині« з датою 18 червня, три епіграми надруковані у нас, із вересня, »Звідки так ті думи«, »На пам'ятку сестрі О. Мокрицькій«, »Нічка« з 25 жовтня (без значіння), і датованні лютим 1896 віршик, писаний забавною мішанцюю московської мови з галицькою. Ось він у повні :

Ахъ чому же онъ забылъ,
Якъ горячо мя любилъ,
Якъ любилъ мя, цѣловалъ,
Якъ своєю называлъ.

Ахъ ужь прьшли мриѣ ти,
Вже не спю въ чаровномъ снѣ
Я й не люта не него,
Хоть на сердцю тьжело.

И теперь люблю го я,
И любить буду всегда,
Й памятають прекрасни сны
Та чаровни юни дни.

Попрацаюсь лишь ще зъ шимъ,
Попрацаю ся зъ драгимъ
Попрацаюсь на всегда,
На всегда ужь, на всегда !

Здасть ся, досить прочитати сей віршик, щоб відразу відповісти, чому Козловський не міг бути москвофілом. Його жива, палка і наскрізь щира вда-

XIV

ча чула себе спутаною тою московщиною, що для нього, вихованого в Галичині, могла бути, навіть колиб він і ліпше вмів її, тільки штучним конвенансом, а не природним висловом дійсного чуття. Далі з датою 9 жовтня 1895 йде віршок »Цвинтар«, перший, невдатний інце парис пізнійшого »Веселій, тихий цвинтарок«. Кінчить ся сей зошит початком поеми »Черниця«, а власне »I. Спомини з минувности« (написано 2 вересня 1895, »II. Молитва« без дати) — річ наскрізь конвенціональна.

2. Зошиток із 9 карток 4-о, з папсом на титуловій картці: „Львів 10,3 1896“ і з епіграфом із Шевченка :

Я знов буду зеленіти,
А ви вже ніколи
Не вернете ся на волю.

Перших 10 сторінок займає балада »Верба«, написана 10 вересня 1895 р. — невдатне наслідуванє Шевченкової »Тополі“ : Тимко любить ся з Оленою, його беруть до війська, по якімось часі він вертає хорий і застає свою Олену в саду з Семеном. Не кажучи нікому нічого він топить ся, та коли Олена зі своїм Семеном вийшла на річку прощати ся, труп Тимка виринає з води, Олена пізнавши його божеволіє і разом із Семеном кидаєть ся в воду, над якою вростає верба. Далі під спільним титулом »Дурнички« йдуть три епіграми, написані в лютім 1896 р., з яких один (Мені так тяжко) друкуємо далі. Тамже оловцем без дати переписано віршик Уляни Кравченко : »Хто зна, може щастя година вже біла«, а далі вірш »Над

гробом надій«, (з 27 лютого), може й подіктований щирим чутем, але дуже незугарний що до вислову і повний фразеології, тому й не друкуємо його. Того самого дня написаний також віршик »Ворон вістун« надрукований далі. Кінчить ся зшиток перекладом одної строфки з Міцкевичевих Dziadów:

Устань плакати, нарікати,
Кожде йдїм в свою дорогу!
Я тя вічно му кохати,
Но твоєю бути не могу —

з датою Рипнів д. 12 цвітня 1896.

3. Зшиток із 20 карток 8-о, який окрім надрукованих далі віршів (Споми, Резигнація, Дарма, Засохла вязапка, Козачок, Trauer-Stille, Потїха, Нашу вельможі, Весїле, Чи знаєте, Нещасний, бідний, хто любив лиш тіло, Будь кришталем, О, який гарний світ! покров, Молодости, Моє »щось«, Дві бурі, Ляхам, Любовна декада, У зеркалі) містить п'яту частку поемки »Черниця« пз. »Подзвінне й похорони«, далі довшу віршу під титулом: »Отсе прочитай і сам напиш д-й«, де оповідаєть ся, як поет хотїв топити ся, як лихий замановав його до води, як він оцер ся спокусї і з великим трудом вирвав ся з тенет лихого. Вірша, з якої ми друкуємо тільки маленькій уступ (Сиротою із малечку), написана в Рипневі д. 3 цвітня 1896 і кінчить ся знов епіграфом:

Як ме таке снитись,
Обридне й топиться.

Прпускаємо з сього зшитка епіграми пз. Дзвін,

XVI

віршики: Ви, що страдаєте, бо любите, Серенада і уривок Лихвар.

4. Зшиток із 4 карток 4-о, містить без титулу, без кінця і без дати лиш один вірш, поміщений у нас як прольог на чолі всієї збірки. Вірш писаний правдоподібно 1897 р.

5. Зшиток із 20 карток 4-о, переданий мені автором, писаний переважно оловцем, 1896 і 1897 р., містить окрім віршів друкованих далі ще переклад віршика *Wandlung* пз. Не змінилось а змінилось, якогось *Wozny*, шматок перекладу з Байронового Джаура (мабуть із Міцкевичевої перерібки) та переклад Уляндового *Herald'a*, які ми пропускаємо. Два остатні переклади писані в марті 1898 р.

6. Зшиток пз. Вершики, також переданий мені автором, обіймас 14 карток 4-о, з тих одна титулова 6 записаних, а решта чисті. Із поміщених тут 16 віршиків ми пропустили Nr. III., що починаєть ся строфою:

Без упованій і надії
Пливе життя в замерклу даль,
Ні пісня серця не влеліє,
Тоска лиш трапит, травит жаль, —

далі Nr. V, адресований Наталії Д., що починаєть ся строфою:

Стоїш у жизни ворота
Довкола май зелений, г
Мечтаній світ високо
І молодость у красних слах —

та ще пару уривків, писаних 1896 і 1897 р., те

відбігаючи від щирого і простого вислову свого чуття, заразом плутається в язиці і закидає рутенською язиковою мішаниною.

7. Три зшитки (16 + 14 + 16 карток 4-о), що містять триактову віршовану драму «Лешко». Ця драма, невідомо коли написана, правдоподібно в 1896 або 1897 році, по своєму об'єму найбільший твір Козловського, не надається до друку. Козловський—талант сильно ліричний. Він забажав очевидно, йдучи слідом Міцкевича, представити драматично своє любовне нещастя, але се йому не вдалося і вийшло так, що його драма — ані драма, ані лірика, наскрізь неправдиве і мляве плетене віршів. Зміст її такий: сільські молодята Гнат і Гилянка кохають ся, та до Гилянки сватається ся багатий господар-парубок Лешко Новосад. Коли Гилянка відмовила йому, він у нападі божевілля вночі зарізує сонних Гната й Гилянку, потім запалює їх хату і втікає. В третім акті, який відбувається найбільшійше, Лешко, незнаний нікому, являється ся в сільській вечерниці, ворожить дівчатам, та падає з коралі, які в його уяві зливаються з кров'ю, і гине пожежою, дуріє і втікає геть. Автор обіцяє в титулі третього акту ще епілог, який мав в'яснити його інтенції при писанню сеї драми, але сього епілога мабуть не написав.

8. Зшиток з 16 карток 4-о пз. „Казки и пісні народу, записанні Александромъ Козловскимъ“. Зшиток містить 16 казок (всіх 16) крім двох роблених в 1897 році. Містяться тут: № 1. Як Григорій свою жінку виділяв оповідання переплітаного віршами, друкованого Козловського.

XVIII

ваного в Етн. Збірнику, т. VI, ч. 112 (записано 15 лютого 1897 в Гребеннім від Івана Божика). Нг. 2 пісня про чабана, що наслідком чарів прилетів до своєї любки (пор. Гол. I, 22; III, 190). Нг. 3 вояцка пісня В поля стати, в поля стати (пор. польський прототип у *Żeg. Pauli, Pieśni polskie*, ст. 160). Нг. 4. Ой плили гусойки (пор. Гол. I, 244). Нг. 5. Ой на ті лиці, польський прототип *Wasł. z Ol. 504*. Нг. 6. Піду я си, піду я си ранком до ліса, пор. Гол. I, 276, польський прототип *Żeg. Pauli, P. pol. st. 95*. Нг. 7. Ой у полю широкім козаченька вбито, Нг. 8. У садочку березочку стала ся новина, пор. Гол. III, 36; Нг. 9. Ой там в чистім полі корчемка стояла, пісня про жидівочку Хаюню (пор. Гол. I, 92) з інтересним закінченням :

Взяли Хаю за під білі боки,
Кинули її у Дунай глибокий :
Ой плини ти Хаю,
До нашого краю!
А там в нашім краю
Грушки верби роде,
Пани босі ходє.

Додано коломийку: Не жури єї, ожени єї. Нг. 10 Молодая молодиці палчпком махала. Нг. 11 Про Довбуша, варіант неповний; Довбуш називаєть ся тут Довбись, із дверей »тисових« співак зробив двері стисовії, ніби стосовані, подвійні. Інтересний деталь, що коли Стефан пострілив Довбуша, то

Добись упав на порозі,
Стефанова втяла обі нозі:

»Було, Добись, не ходити,
Було замків не ломити«.

Добись велить своїм хлопцям занести себе на гору,
Бо та гора наша мати,
Отам мене поховайте.
Сріблом, золотом поділіт сі,
На ту шельму не дивіт сі,
Бо та шельма справедлива
Віку мені вкоротила.

№г. 12. Пожену я сві воли тай на отавойку (3 строфи). Ч. 13 про святю Варвару, пор. Етн. Зб. II, ст. 39—41, — коротший варіант. №г. 14 Продай бички, купи черевички — варіант пісні про жінку запряжену мужем до воза, (Ж. і Сл. III, 268—272) записаний у Макуневі самбірського пов. №г. 15 А на церкві хрест, а на дзвіниці стрілка — коломийка, 4 строфи. №г. 16 Пісня про Петруся, отроєного вдовою, пор. Гол. II, 584.

9. Надто знайшли ся ще три пошарпані картки, писані оловцем, очевидно бруліонн. На одній маємо уривки вірша Цвинтар, а verso рисунок молодого парубка, що смієть ся, трохи чи не портрет самого автора; на другій бруліон віршика »Над річкою, над водою«, а на третій »Жебрацька думка« і verso вірші: »Боже мій, Боже небесний« та »Минули за годами годи«.

Отсе і все писане, що лишило ся нам по Ол. Козловськім. Складаємо отсей вибір його писань на його забуту могилу як памятку по чоловіці талановитім

XX

і щирім, якому доля за життя не дала нічого для скра-
шення істнованя, та який полипив найкращі цвіти
своєї душі иньшим для вкрашення їх істнованя.

Титул отсеї книжечки походить від М. Мо-
чульського.

Львів д. 13 червня 1905.

Іван Франко.

ПРОЛЬОГ.

Давно за гори сонце впало,
у тихий вирій спать пішло,
і ніч під темне покривало
сховала тихеє село.

Чар-сон вже вибравсь з дрімотою:
крильми сні - мари розсипа,
колишне шепче, а рукою
легонько очи примика.

Лише від мене самітнього
втіка чогось, скриваєть ся;
чи дум моїх, чи поту мого
горячого лякаєть ся?

З пером в руці, при сьвічечці,
просидів я ось до півночи,
а думка мчить по думочці,
перо-ж їх віршувать не хоче.

Не хоче думок віршувать,
без зерна зліплювать лушпину,
не хоче Муза вколихать
у тихий сон чужу дитину.

Прийди же, дівонько сьвята,
що десь під Каневом гуляєш
біля могили Кобзаря,

понад Дніпром його літаєш —
прийди, благає сирота!
Візьми за руку як дитину,
відчини до раю ворота,
в поезії веди країну!
Там — кажуть — дивне сяєво
озарює душі очиці,
там кришталеве жерело
із животворної водиці.
Хто з того жерела напєть ся,
прозрить і серце вчує в груди
і всіх любити поклянєть ся,
тобі одній служити всюди.
Приходь же, дівонько сьвята,
візьми на свої віщі крила
і понеси! — — —

О Боже, — сеж вона!
Вона сама з небес зступила
і станула передо мною
в своїм величнім маєстаті,
в білесенькій сніговій шаті...
О, нене! — зве мене рукою!
Звізда пала' над головою
і віщий ореол горить,
а сніжно-білою рукою
парчеву завязку держить.
„Ходи!“ Іду. „Клякай!“ — Клякаю.
Серпанком завязала очи
і повела. Іду, де хоче.

Куди? Не бачу, не вгадаю...
Я чув лиш крик і сьміх людей
і кременисту, злу дорогу,
і терне, що росло по ній
і втомлену кололо ногу.
Ліси — і гори, край ріки —
стрімкі, нетоптані стежини,
кладки хисткі понад щілини
держачи ся її руки
пройшов я хітною ногою,
поки зійшов на битий шлях.
Обтер тоді чоло зі зною,
спочив, прогнав від себе жах
і йшов вже певними стопами
за дівною — — —

Аж в тім: „Чекай!
Серпанок розв'язати дай!“ —
рекла медовими устами
і розв'язала — я й не знав.
Протер пучками мляві очи
і зором обрїй весь обняв —
ум віри нять очам не хоче...
Переді мною дивний край,
безмежний степ, луги зелені,
ліси сокирою не ткнені;
цвите, осипуєсь розмай
над молочними річеньками,
а Словутиця, царь-Дунай
блищить на сонечку хвильками...

Такий знать був Адамів рай!
„Що се за божа сторононька
так процвита, чия вона,
і чом на ній людей нема,
лиш вічна царить тишинонька?“ —
посьмів я дівоньку спитать.
„Пожди! уздриш! І твої люде
прийдуть і умний лад їх буде
слезами й кровю поливають
сю непанахану сохою
країну, що перед тобою.
Тепер же дай, тебе напою
сьвятою, віщою водою“...

Рекла і з близької криниці,
що біла шпарко з під скали,
набрала чистої води
до кришталевої скляниці
і принесла і каже: „Пий,
омий твої безсильні очі
і так скріпить тебе напій,
що будеш бачив серед ночі,
і в сонце здужаєш дивить ся,
і ум твій бистро розяснить ся,
і серце дужше стане бить ся,
огнем любови розгорить ся!
На, — пий, і не жахайсь нічого:
я покровителька твоя!“

І я напивсь напою того...
Ох, ти недоленько моя!

Край мене чорная темрява:
погасло сонце, щезло все, —
лиш страшно щось скрипить, гуде,
неначе та машина ржава
скрегоче ржавим колесом.
А далі дзвін став бить години
протяжним, сильним голосом
з самої десь небес вершини...
„Не бій ся!“ — вчув я дїви клик —
„се в небі час пробив ісконний
і голос сей громогомонний
віки лиш вибивати звик.
Се він новий момент голосить,
а від тепер не вдарить знов,
аж на землі мир і любов
тенет насильства не позносить.
Вже близько той блаженний час
з житєм-бутєм своїм щасливим
прийде і стане серед нас —
лише чекай, будь терпеливим!“ —

Враз зазоріло понад гори,
і ясне сонце виринуло,
і сьвіту барви привернуло,
промінем сипнуло в простори.
І знов степи, луги зелені,
що їх в квітки прибрав розмай,
ліси сокирою неткнені
понад Слоутицю-Дунай
розкинулись перед очима...

ЛЮБОВ.

Любов, то щастє, — кажуть. Чорт хиба
такеє щастє людям дав!
Він певно пекло повернув до дна,
поки її прокляту вишукав!

Довгомостиска 1894.

ТРИ ЕПІГРАМИ.

Не знаю, звідки я прийшов,
не знать, по смерти де піду, —
лиш знаю, щó таке любов,
і нею тут лише живу.

Як море велике в найтяжші морози
цілком не замерзне, не вкриєть ся ледом,
так серце велике від горя погрози
не впаде, не вгнеть ся, хоч жиє не медом.

Діра у стрісі —
всю хату дощ замочить;
злоба у серці —
червяк все серце точить.

Діра у стрісі —
то й вітер задуває;
один гріх в серці;
то й много прибуває.

Хлівчани, вересень 1895.

НА ВКРАЇНУ!

Звідки так ті думи без кінця пливуть?
Де вони беруть сь, що їх стільки є?
Одна за другою все тай все женуть,
одна переходить, другая встає.

Піду геть далеко, де людей нема,
сяду спочивати під дуб кучерявий,
задивлю ся в небо, а думка сама
десь візьметь ся в тихій, бездонній синяві,
десь вирине, лине, снуєть ся лїниво,
безладна, безформна – а сьвіт занїміє
добкола мене і мов яке диво
щеца менї з виду, зникає, марнїє.
Дерев вже не бачу, хоч вони стотять,
і дуба не чую, хоч гучно шумить,
не чую, що гильки менї шелестять,
що пташка співає, бо менї гудить
Дніпро вже могучий... Уже я пливу
по ньому на чайці серед козаків
охочих і жвавих, хоч без талану!
Менї вони любі; мов у свояків
радїю, дивлю ся: вони такі дужі,
вусаті, завзяті, а серце в них є
львине, неохитне, і про все байдужі,

про гроші, багатство, навіть про жите!
І жаль мені стане. Деж мені до них!
Ні сили, ні вроди, ні вдачі юнацтва!
В мене лиш їх думи, тай ті не такі
веселі, буйнії! Деж нам до козацтва!

Вітер зашепоче, а дуб кучерявий
потрусить гильками, листем зашумить,
і все пощезає, і я знов на яві, —
немає козацтва, Дніпро не гудить.

І знов задивлюсь я, а шувар буйніє,
росте в гору скоро, підіймаєть ся, —
ось вже степ просторий, і небо синіє,
і ось Україна розвертаєть ся!

Ах, я її бачу, хоч там не бував!
Се та Україна славна та богата,
сумна а так красна! Я про ню чував
богацько та добре! Коб там моя хата
родинна стояла, — ах, яб величав ся,
паном над панами тодіб себе звав!

Великий Тарасе, кобзарю наш рідний,
ах, ти був щасливий! Ти син України,
ти терпів за неї, за люд її бідний...
Честь душі великій, поклін твоїй тіни!

Хлівчани 9 вересня 1895.

САМ З СОБОЮ.

Нераз питаю в серця:

Чогож тужиш, серце моє,
чогож ти так беш ся?
Яке тебе давить горе,
що мало не рвеш ся?

Перестань, ти глупе серце
з своєю журбою!
Годі мені сльози лити!
Засни в супокою.

Час минулеє забути,
нову жизнь зачати...

А серце відмовляє:

Не так легко мене втишить,
лекше закопати.

Попоплачеш ціле жите,
тай ще мені мало.

Отсе тобі, небораче,
щоб на доказ стало,

що все збореш на сїм сьвітї,
лиш серцю уляжеш;
всьому можеш розказати,
серцю не розкажеш.

Перемисьль, жовтень 1895.

О. МОКРИЦЬКІЙ.

У тебе ще рано,
у тебе зоріє,
виринає сонце,
округ блакитніє.

Ще ніхто журбою
тебе не пригніт,
ще крізь скла рожеві
дивиш ся на сьвіт.

Ще весна у тебе
дивная цвите
день за днем весіле
й радощі несе.

Із сьміхом лягаєш,
із сьміхом встаєш,
день у день спокійно,
щасливо живеш...

А коли часами
набіжить тоска
і дрібну слезину
в оці витиска,
то і ся хмарина
в твоїм небосклоні

никне і щезає,
мов мара в просоні.
Тож бігме не знаю,
що тобі бажати,
коли все вже маєш,
й більше будеш мати.

Хиба побажаю,
щоб не почорніли
твої скла рожеві,
щоб не помарніли
ті надії красні
і дні доси щасні...

Щоб твій обрій синій
синім все лишив ся,
щоб покровом чорним
ніколи не вкрив ся.

Львів д. 20 жовтця 1895.

ДО ПТАШКИ.

Лети пташко геть від мене.
в далеку дорогу,
скажи милій, що без неї
вже жити не могу.

Скажи все їй, що я чую,
бо я сам не сьмію,
тай як щиро її люблю,
вимовить не вмію.

А ти красна і маленька,
маєш голосочок,
дзвонить, ллеть ся так розкішно,
як срібний дзвіночок.

Вонаж тебе послухає
тихенької ночі,
може й сльозонька дрібная
скрасить її очі.

Довгомостиска д. 17 падолиста 1895.

ВЕСІЛЕ.

Вже гуляють третю добу,
день і ніч гуляють,
і музики вже втомились,
спочину не мають.

„Пийте, скачте, лебедики!“ —
господар мовляє;
часом собі в коло піде,
гучно заспіває.

„Заграй мені, музиченько,
ще одну добоньку!
Потанцюють, погуляють, —
підеш до домоньку.

„На здоровлє та на щастє,
на многая літа
моїм дітям грай, музико!
Грай на щасні літа!

„Як виграєш щастє-долю,
в шовки уберу тя,
обдарую сріблом, злотом,
медом упою тя!“

Грає скрипка, тирликає,
басістий басує,
який-такий грошик кине,
та далі танцює.

Молодиця мов та краля
вквітчана гарненько, —
мов зіронька, мов ягідка
сіяє личенько...

Довгомоствєска в грудні 1895.

СПІВАВ СОБІ РАЗ ЛЯШОК:

„W malowanej sali
Niemcy tańcowali,
Polak ruszył wąsem,
Niemcy uciekali“.

„То ще байка, — каже хтось, —
але повідали,
що не рухав вусом Лях,
а Німці втікали“.

1895 р.

МЕНІ ТАК ВАЖКО.

Мені так важко!... Рад би я зайти
аж на край сьвіта, щоб заколисати
плачуче серце, щоб спокій знайти,
себе вдурити та не пам'ятати
що був колись щасливий — я і ти!...

Д. 26 лютого 1896.

ВОРОН ВІЩУН.

Летять, крачуть гайворони
чорними стадами;
заплакала дівчинонька
ревними сльозами.

„Ой десь то там мій миленький
з ворогами беть ся,
вколо нього потоками
вража кровця ллеть ся.

„Ой най же він ворожую
кровцю проливає,
най лиш себе молодого
віку не збавляє“.

Чом так сумно гайворони
крачуть понад хату?
Знать ворогів вже погигло
богато, багато ?...

Ворогів погигло много,
і милого вбили,
навіть тіла козацького
землею не вкрили.

Д. 27 лютого 1896.

РЕЗИГНАЦІЯ.

Минуло ся й не вернеть ся!
Лиш тяжко, гірко споминать!...
От, кожде з нас обернеть ся
на шлях свій!... Нічого й казать...
Ти ще й забудеш, заведеш
гніздо своє і будеш жить
весь вік у щастю, й не спімнеш
мене!... Яж буду проклинать
свій вік і тим, що ти забула,
мов скарбом своїм дорожить.

Львів д. 7 марта 1896.

С П О М И Н.

Приснисть мені хоч, зоре ясна!
Приснисть хоч, віку молодий,
і ти, минувшино прекрасна,
й колишні щастя мого дни!
Хоч в сні яви ся перед мною,
подруго молодечих літ!
Я й доси ще горю любовю,
не знаю втіхи ні спокою
і вяну, мов на сонці цвіт.

Львів д. 7 марта 1896.

ЗА УЛЯНДОМ.

Стоїть церква на горбочку,
тихо на діл позира ;
в низу хлопчик над поточком
дзвінко пісеньку співа.

Тихо ллеть ся звук дзвіночка,
похоронний спів луна́,
тихне скочна співаночка,
і надслухує хлопя.

В гріб несуть мерця горою, —
ще гуляв недавно він !
Хлопче, хлопче, й за тобою
так колись заплаче дзвін.

Ріпнів д. 9 марта 1896.

Д А Р М А

(Марії Л.)

Пощо журба і туга тая,
коли нічого не докаже,
хоч серце з болю завмирає?
Дарма!... Судьби веліє враже
тверде... Нічого ти не втнеш,
хоч море сліз проллєш!
Хоч і о мур бий головою,
хоч і волосє рви рукою,
себе катуй, весь сьвіт клени
проклоном страшним, розірви
і груди й серце — — Все дарма!...
Судьба остане та сама
й сьміятись буде над тобою!...
А сьміх той розум твій стрілою
продре, зросте і горе й мука,
і прийде в поміч їм — розпука...

Львів д. 10 марта 1896.

РОЗСТАНЄ.

Плинуть чайки козацькі
долі Дніпром чорні;
заніміли, посмутніли
козаки моторні.

Тихо в берегах Дніпрових,
лиш вода хлюпоче
під веслами, з очеретом
вітер щось шепоче.

Дніпро тихий, не сердить ся,
глибиною дише,
з тиха чайки обмиває,
на хвилях колише,
і шумить та мов питає:

„Чом такі сумніі?
Куди мов мерці пливете?
Чом пісні шумніі
не лунають по берегах
високих?... Ніколи
не видав я вас такими
сумними, соколи!“

Не видав ти їх такими
й більше не побачиш
синів своїх, не понесеш

тих чайок козачих
на хвилях, не погуляють
байдаки під вітром :
се прощають ся в останне
сини з батьком Дніпром.

Пливуть собі сіромахи
все в низ. Геть далеко
щось синіє на обрії...
Приблизились.... Легко
розійшла ся рання мряка,
могила вказалась,
що високо над берегом
Дніпровим здіймалась.
На ній хрест порослий мохом,
під хрестом опертий
сидить лїрник сивесенький,
без шапки, обдертий.
Сидить собі на могилі,
певно спочиває,
може дума про щось тяжке,
долю проклинає.
Справді, щось тяжке надумав,
бо рукавом швидко
обтирає дрібні сльози
з очий... Плаче, видко.

„Ходім, хлопці, послухаєм
ще думи старого !
Най нам ще раз заспіває
про Січ, кошового,

про Дніпр, чайки, бісурманів,
Ляхів, най заграє!
Послухаєм ще в останнє...
Ходім, най співає!“

Співа старий Запорожцям,
співа, як бувало,
як козацтво по базарах
турецьких гуляло,
як платили панам-Ляшкам
козацькі ватаги,
як здурили Хмельницького
Москалі бродяги...
Як здурили, як украдкою
кайдани кували
на Вкраїну, на козацтво,
тай як закували...
Тут заплакав старий лірник,
козаки втирали
мовчки сльози, перед себе
сумно поглядали.

„Спасибі за пісню, батьку!
Прощай! Зрабували,
зруйнували Москалі Січ,
а нас геть прогнали.
Немає нам куди дітись
від лихої долі....
Не вернеть ся вже козацтво,
не добуде волі.
Прощай, батьку! Прощай, старче!..

моли ся за нами!
Пливем у низ шукать-блукать
Чужими шляхами“.

.’)

„Верніте ся, соколики,
верніте ся, молю!
Тут вам лекше буде плакати,
проклинати долю.
Тут степовий буйний вітер
сльози сушить буде,
тут потішать, приголублять
свої добрі люде.
Поділять ся з вами хлібом,
хоч самі не мають
під достаток, самі гірко
в неволі страждають.
Вертайте ся, не кидайте
у кайданах рідні!
Пробудемо, забудемо...
Таж усі ми бідці!
Геть за морем, на чужині
не шукайте волі!
Не вколишете там жалю,
не втечете долі.
На чужині гірка воля,

’) В рукописі тут полишено вільне місце,
мабуть автор думав кількома рядками інтроду-
кувати промову лірника.

панувати тяжко,
туга мулить і на серці
важко, діти, важко!
Оберніть ся ще, соколи,
на степ подивіть ся,
на яри ті, на могили!
Там хиба приснить ся
ота рідна Україна!
А Дніпра-ж не жаль вам
могучого, а порогів,
островів не жаль вам?“

„Ой жаль, батьку, жаль, що й годі
нам усе кидати,
степ широкий, Дніпр славутний
на віки прощати.
Та щож діять? Не порадиш!
Така наша вдача:
не стерпить ярма неволі
натура козача.
Волить сокіл на свободі
мутну воду пити,
як у клітці мальованій
в неволі сидіти.
Прощай, батьку! Прощай, старче!
Моли ся за нами!
Пливем у низ шукать-блукать
чужими шляхами.
Ідем волі шукать собі
у чужому краю,

класти гніздо соколине
в лиманах Дунаю“.

Позходили, повсідали
на човни щоглисті,
щоб на віки в сьвіт за очи,
у чужину плисти.
Запінилась, зашуміла
вода під веслами,
і рушили чайки з місця
чорними рядами.

Сидить лїрник на могилї,
тяжко-тяжко плаче,
бо і в нього в груди серце
орлине, козаче.
Весь вік прожив Сурлакою
в степу з козаками,
ходив з ними у походи
всякими шляхами.
Не послуха ніхто тепер
вже думи старого,
не заплаче, як плакали
козаки... Не много
літ лишило ся старому,
пора в домовину!
Бог зна, в степу, чи під тинем
десь чужим спочину.
Сам як палець на всїм сьвіті...
Блуджу по широкім,
і нема де притулить ся
під небом високим.

Ні родини, ні хатини,
ні де відітхнути,
і нікому буде повік
старому замкнути“.

Довго думав, довго плакав
старий... Помолив ся
під хрестом, а потім мовчки
сіраком укрит ся
полатаним, узяв торбу
довгу, полотняну,
в торбу ліру, костур в жменю
забрав та поглянув
ще довкола. Глядів довго,
мов в душу бажав би
врити образ той на віки,
мов на все прощав би
Дніпрі степ, могили-гори...
Знов перехрестив ся
і з могили високої
в долину спустив ся.

Зашумів степ безконечний
та вітер повіяв,
сивий волос в авреолю
срібную розвіяв.
Старий мрів ще в далечині
ідучи степами —
не до своїх на Україну,
а за козаками.

Львів 10 марта 1896.

ЗАСОХЛА ВЯЗАНКА.

Ся вязка зівялих квіточків і стяжка —
ось що мені по ній зістало!...
І лист сей любовний... Ох, доле ти тяжка!...
Де ділось? Де щастє пропало?...
Мов буйний розвіяв сни-мари по поли!
Мов банька та з мила — надії
розприслись, злетіли — і певно ніколи
не вернуть, як цвіти осьтїї
засохлі ніколи вже не розвинуть ся,
раз зірвані з грядки й обвиті
скиндячкою сею, вже не розцвітуть ся,
хоч слізми-росою политі!...

Рівнів д. 30 марта 1896.

ЗАМУЖ!

Ой мати-ж моя, мати,
час мене замуж дати!
Вісімнацятий годок,
і сподобавсь парубок.

Ой доню, не жури ся,
йти замуж не спіши ся,
забавляй ся ще й гуляй,
поки служить віку май.

Тільки твого дівування,
що те першеє коханя, —
підеш замуж, вже й по всім,
бо вязати буде дім.

Там невільницею станеш,
посумнієш і зівянеш:
злидні в три дні підростуть —
не солодкий власний кут.

Рівнів д. 30 марта 1896.

У Р И В О К.

Сиротою із малечку
батенько покинув
мене, на злую долечку,
на лиху годину.
Дитиною нелітною
ріс я між чужими,
тиняючись сиріткою
між добрими і злими.
Втирали сльози деякі,
вбрали, накормили,
а иньші, хоч і свояки,
зліднів причинили.
Нераз витали лайкою —
Боже їм сплати!
Не жалували й штурканців
і сліз сироти.
Між злом й добром ховаючись,
в чужих кутах втираючись
я виріс — ось який!
А по що — знає біс лихий!
Щоб на добро чуже дивить ся,
людям завидувать добра,
собі-ж по вік з бідою бить ся?

Ріпнів д. 3 цвітня 1896.

ЖАЛІБНА ТИША

(За Біргером).

О як мені важко і глухо мовчать
сьогодні ті хати курні та палати,
і луг і той гай, де я звик був гуляти,
й думок моїх пристань, шумний водопад!

Дух смерти розвіяв десь звуки твої,
чарівна мелодіє — мово любови,
що мов соловієві співи флетові
лила ся ти в душу і в уши мої.

Надіє примаро, схили ся мене
у вечір життя солоденько приспати,
до вічного сну де в гаю вколисати!

Лиш мово любови, благаю тебе,
як суду остатня година пробє,
збуди мене, щоб і той суд не проспати!

Рішнів д. 12 цвітня 1896.

ПОТІХА
(За А. Біргером).

Як хто імя і честь твою
зубами клевети кусає,
потіш ся тим, що на гнилу
черешню муха не сідає...

Рівнів 14 шьвітня 1896.

НА ПИХУ ВЕЛЬМОЖІВ

(За А. Біргером).

Все скарги чую, що вельможі
пихою меншим докучають ;
лиш лап їх не лижіть, о ви, на псів похожі,
то скоро ті панки носи поопускають...

Д. 14 цвѣтня 1896.

БУДЬ КРИШТАЛЕМ.

Будь кришталем, коли ти з каменя,
будь фіялком, коли ти ростина,
соловієм, коли ти пташина,
а любовю, коли ти людина.

Ріднів д. 23 цвітня 1896.

СОНЦЕ і БУРЯ.

Який чудовий сьвіта покров,
яка солодка півдня тиша,
яка принадна вечірня тьма,
коли палає сонцем любов !

О, який чорний сьвіта покров,
як важко стогне, плаче душа,
якже для неї втіхи нема,
коли лютує буря любов !

Рівнів д. 23 цвітня 1896.

БУЛО КОЛИСЬ.

Повірте, і глухо і темно мені.
Ні синього неба нема наді мною,
ні запаху цвітів нема на весні...
Було колись — блисла вона мов у сні, —
рай, світло і небо забрала з собою.

Рівнів 23 цвітня 1896.

Н Е Щ А С Н И Й.

Нещасний, бідний, хто любив лиш тіло
і личко й очи. Все те смерть візьме.
Що так манило, в красоті ясніло,
цвило й блистїло — се вона вкраде.
Лиш той безпечний, хто душу любив,
знайде й по смёрти те, що через смерть згубив.

Ріннів д. 23 цьвітня 1896.

М О Є „Щ О С Ъ“.

Кождий щось у сьвітї має,
чим він дихає, жиє,
що над все він величає,
що усїм для нього є.

А як тее „щось“ утратить,
то не має чим дихнуть,
лік нічого не порадить,
щось стискає, душить грудь.

А як біль не вбє такого,
зтьмить ся сьвіта весь покров,
остогидне все для нього... —
(Менї видерли любов).

Ріпнів д. 25 цвітня 1896.

МОЛОДІСТЬ.

Молодости, якаж бо ти сьмішна!
Досить для тебе усьмішка
з під дамського капелюшка!...
Досить, як вітер повіне
й суконьку скромну підвіне,
а хлопець біле і панчошку,
крайом гаптовану сорочку
підгляне крадьком, зустріне!
Досить уже, щоб дух його
в країну мрій вступив,
щоб билось серце у нього,
щоб про кохане снів!...

Ріпнів д. 25 цвітня 1896.

Д В І Б У Р І.

Вий, грими, кази ся, буре,
громами ревни,
і огнем чоло понуре
мигом проясни!

Я сьмію ся з реву твого
і жартую з грому!
Гук весіля чортівського
любий серцю мому.

Втіху дикую справляє
гуркіт сей мені;
в серці біль і гнів гуляє
під твої пісні.

Серця буря в тобі, буре,
грає ще живійше,
і лице твоє понуре
над тишú милійше.

Вий, гуляй! Мені так мило!
Громом хмари рий,
ліс ломай, могуча сило,
землю грузом крий!

Так! Живійш! Яка-ж ти красна!
Не грими-ж бо пусто!
Стяжко ясна! Стяжко ясна!
Бий! А густо, густо!

Бий! А серед блиску й гуку
й мене не лиши!
Вдар у мене й серця муку
Громом заглуши!

Ріпнів д. 27 цвітня 1896.

НАД ТЕМНИМ ШЛЯХОМ.

Така вже доля! Люди мруть,
ідуть безмежною юрбою,
чи дід, чи царь в ту темну путь,
падуть мов квіти під косою.

Царю співають, в дзвони бють,
вінків несуть тяжку громаду,
а бідного у яму впруть,
покроплять — маєш всю параду.

Прийди за місяць, глянь в гроби!
Пишнот, біднот нема й познаки!
І дід і царь, оба однакі...
А в царстві душ чи є царі й раби?

І думаєш і рвеш ся духом:
куди пішли їх душі? де?
І все тобі на гадку йде
верблюд отой з ігольним вухом.

Гребенне, май 1896.

ІЗ ДРАМИ „ЛЕШКО“.

Спи, квіточку, спи,
красні сонки сни!
Спи, як спить твоє серденько,
тихо, любо та миленько,
просоня не жди!

О, його не жди,
твоєї біди,
бо збудиш ся сиротою,
сиротою та круглою —
серед самоти!

Серед самоти!
Та до сироти
будуть люди прихожати,
будуть тебе жалувати —
спи, дитинко, спи!...

ІЗ ДРАМИ ..ЛЕШКО“.

Гей у ярі, ярі бжолонька летіла;
гей у ярі, ярі на квіточок сіла —
та з того квіточка медочок збирала,
а що назбирала, в улїю складала.

Прийшов господарик
до того улїя:
взяв мід, а віск ярик
лишив на Андрія.

Лишив на Андрія дівчиноньці красній:
буде виливати віск у воду ясний.

А ти ярий воску,
воску ярий, грій ся,
до ладу, до ладу
у водицю лїй ся...

Л Я Х А М

(за кроваві вибори 1897 р.)

О братчики Ляхи, ще ми порахуєм
всі кропельки крові нашої рідні!
Ще сьвіт весь дізнаєсь, хто нам катом, збуєм...
Прийде час рахунку, година платні.

Годуйте „Соколів“ і стрійтесь до бою,
та нишком на „ворога“ куйте обух!
Пори ще лиш ждете? А може з судьбою
стрінетесь? Творець ще мабуть не оглух...

Львів д. 1 марта 1897.

У ЗЕРКАЛІ.

Зівялий, знищений, сухітний,
без краплі крові на лиці —
жиючий труп двадцятилітний :
чи я се ось у зеркальці ?
Ти, пóтворе !... Ось як ти впав !
Де всі твої тоті надії,
що в серці юнім колисав ?
Де ділись злоті, ясні мрії ?
Де серце чисте ? Де талант,
що щедра надала натура ? —
О, — ти страшний лиш варіант,
тамтого відбитка понура !...

— — — — —
Га, плачеш, каєш ся, клинеш,
о стїни бєш восковим лобом,
поправитись обіцюєш ?! —
Не диво, сватку !... Бо-сь над гробом ! —
А прецінь жаль тебе мені,
нелітній старче, бідолахо !
Жаль бачить дріжаки твої,
жах перед смертю-костомахов !
Ідеш у гріб, у зимну глину,
не вспівши жадного слїду

покинуть поза домовину,
ні заспівати до ладу.
І щож твої ті літа варті?
Не зміг ти імени вписать
у вічності безмежній карті...
І скотам теж так погибать! — —
О, гинь жеж, гинь, як та скотина!
Грабар там яму вже гребе!
Ти потвір, скот! Смердяча глина!
А прецінь жаль мені тебе! — —

Львів д. 10 марта 1897.

ЗАЩО?

За що скувала ти мене в окови
терпіня, пристрастий, любови,
аби по хвильці відіпхнути
і сьвіт весь чорним крепом обгорнути,
убить мене і весело сьміять ся,
моєю мукою втішать ся?
О люта ти! жорстока ти!
не зрозумію, не зглублю
твойого серця пустоти
ніколи, знаєш, бо... тебе люблю.

Д. 13 марта 1897.

ТОРІЧНІ ЛИСТКИ.

Вій, вій, ти вітроньку весняний,
цілуй тепленькими устами
природи любі дїточки,
пахучі, пестрі квіточки!
А тих торічних, тих засохлих
листіків — благаю — не стрясай!
Лиши їх утлих і обмоклих
на дереві! Позволь, нехай
ще шелестять! Мені так мило
на них дивить ся, рахувать...
Ти не зцілуй їх, бистрокрилий,
їм до життя вже не вставать!
Вони від твого цілування
покришать ся, не оживуть!
Мене болить так їх конаня!
А так, здаєть ся — ще живуть!
Я так люблю їх! Їх так мало
по зимових вітрах остало...
Мені в них згадують ся сни
моєї бувшої весни...

Львів д. 19 марта 1897.

ТЕОРБАНОК.

Строю, строю теорбанок
на весільні, ясні тони...
Щось не слуха теорбанок,
не співа щось погулянок, —
що заграє — вічно стони.

Д. 23 марта 1897.

ХВИЛЯ ЖАЛЮ.

Нікого вже любить не буду;
остань ся, серце, сиротов,
одій ся в жалібний покров
і спи — життя скорочуй нуду.

Ах, я любив колись, любив,
бож і було кого любити;
я молодість і вік убив, —
хоч жалко — було за що вбити...

Ах, жалко хвиль, що покотились
в минувшини неситу даль,
і щастя слізок, що пролились,
і тої, що любив я, жаль.

Вони не вернуть ся, пропали,
лиш панахидний чути згук,
лиш темний сумрак мріє в дали
і в серці сей зловіщий стук...

Львів д. 18 мая 1897.

ЧОРНА ДУМКА.

Сьвіт зчорнів і небо чорне,
зелень чорна, чорне все...
Жду, поки мене загорне
та, що вічний сон несе.

Там де Лета ллеть ся тихо,
Ахеронт журчить мерцям,
там забуду може лихо, —
там спокій усім серцям.

Може в хвилях Флегетону
змию муку навісну,
і тихенько, без гомону
прокраду ся в браму сну.

Львів д. 17 червня 1897.

НЕВЖЕЖ НІЧОГО?

Тьфу, пек мені! Не вжеж нічого
мені по ній вже не остало?
Не вже-б мене, так молодого,
ніщо до світа не вязало?

Шкода часу! Дарма, небоже,
в безтямній тузі пропадати!
Поглянь лише довкола, може
є ще кого любить, кохати!

На щастє — так. Іщеж лишилась
сестра, брат, мати удова,
що мною з малку так журилась,
що так на мене упова.

Є ще народ наш в сїрачині,
ціла маленьких вітчина!
Для них я буду жить від нині! —
День новий серце почина.

Львів д. 18 червня 1897.

СТРАШНО.

О страшно, страшно, страшно
числячи двадцять літ
повільнов смертію вмирати,
все любе, дороге прощати,
і покидять на все сей сьвіт.

Я добре, добре стан свій знаю!
Тут жаден лік вже не поможе!
І в гріб вступаючи питаю:
Чим провинивсь я так, о Боже?

Довгомостиска д. 23 липня 1897.

КОЗАЧОК.

Іде, їде костюмаха
на сухотяній кобилі.
Вже маха́ косою сваха...
Прощавайте, други милі!
Нас розпука не зляка!
Сестро, втни ще козачка!

Музикальні Херувими
козачка мабуть не вміють.
Стануть грать волоські гимни,
то я й в небі одурію,
дам із раю драпака!
Втни, сестричко, козачка!

Д. 23 липня 1897.

П Р О С Ъ Б А .

Не хочу сліз, щоб їх по мні лилі,
не хочу молитів ні жалью,
лиш прошу, щоб умерти не дали,
де на соломі у шпиталю.

Довгомостиска д 26 липня 1897.

В О Р О Г А М.

Що вам моє збільшати горе ?
На моїх костях ви від нього вмрете,
як під пшеницю в друге, в третє
мужик чорнозем переоре.

Вересень 1897.

ЗАГУБЛЕНИЙ РАЙ.

Був час, як я любовно жив,
та не було се на землі просторі:
я десь витав посеред райських нив,
де шовк-трава, гаї, небесні зорі
не бачили ще хмарочки,
не чули грому, не лякались тучі,
де пишнobarвні квіточки
пють вічно крапельки роси пахучі,
де кришталева вода
тихенько в далечінь переливається ся,
немов вколисує до сна,
що двоїх серць коханєм починаєть ся.

Нас було двоє в тім раю,
два духи чисті по лугах гуляли,
дві душі, що сплелись в одну,
і розлучить ся сил не мали.
Жили ми на подобу тих людей,
що серцями з собою помінялись,
і двома парами опянених очий
невинно в себе, в себе лиш впивались.

Тоді бувало думав я,
що в небі там поснули серафими,

а проспани дні їх життя
вплели ся в наші, її й мої днини...

Хто зна, воно й було так може!
Та крикнув Бог, проснулись серафими —
і горе! Ах, чому, сердитий Боже,
тоді нам щезли їхні днини?

Адам і Ева втратили свій рай,
бо заповідь твою переступили...
Чому пожовк і наш едемський гай,
чому зівяв, хоч ми — ні разу не згрішили?

Цівків д. 2⁹ вересня 1897.

ЦВИНТАРОК.

Веселий, тихий цвинтарок
уквітчаний, немов гайок,
в калину, терне й дикі рожі.
Ряд курганочків при дорозі
дрімає в тіни край села.
Збиточний вітер розстила
з могил тих порох, розсипає,
сліди мертвецькі затирає;
то шелестить у буряні,
то в пісковому тумані
сховаєсь, люлечку закурить,
і сипне, що аж сьвіт захмурить.
Гуляє буйний по могилах,
пустує на легеньких крилах.
Ах ті хрести! Ах ті хрести!
Нїяк їх з думки не звести!
Лягли діди перед батьками,
і ми поляжем під хрестами,
і знов гуляти будеш ти,
буйненький вітре, по могилах,
наш порох будеш розсипать,
з туманом в піжмурочки грать
пустуючи на легких крилах.

Цївків д. 29 вересня 1897.

ВОЄННИЙ СОНЕТ¹⁾.

Заграли труби, заревли гармати,
і почалась різня людей скажених,
страшний танок при свисті бомб огненних,
за димом неба ні землі не знати.

Стемніло. Втихло. Кров дзюрчить річками.
Холонуть трупи. Сонце вкрило очи.
Лягає тінь. Хтось ходить в п'їтьмі ночі:
се люди вбитих волочуть до ями.

Над тим кровавим полем ангел лине,
надслухує, в лице вдивляєсь сине;
де чує стогін, крила опускає,
рукою тихо очи замикає,
втишає серце... Всі вже сплять, безжурні,
лиш ангел тихо плаче: „Дурні! Дурні!“

Цївкїв д. 30 верасня 1897.

¹⁾ В низу написано: Сонет інспірований
образом Гротгера: *Ludzie, czy szakale?*

ПАННІ В АЛЬБОМ.

Вдивляючись в твої очиці ясні,
у риси твого лица прекрасні,
у коси ті важкії зо стрічками,
заквітчані так просто квіточками, —
я слухаю... хапаю кожде слово,
твій щирий сьміх, що ллеть ся так чудово,
мене чарує, все я забуваю
немов у сні — і сам себе питаю:
„Що в тобі є таке тепленьке, миле?
Чим сьвітять очи й слово легкокриле?
І чом в тих простих рухах стілько грації?“
Бо ти не знаєш ще еманципації.¹⁾

Цівків д. 1 жовтня 1897.

¹⁾ Під еманципацією розумію малповане жінками мужеських манєр і привичок. Зрештою мене цілком не ентузіязмує жіноча еманципація взагалі. — Прим. авт.

ПОЕТ і СЕЛЯНИН.

Поет :

Веселе, щасливе
хлопяче життя:
гуляєм, співаєм,
танцюєм що дня').

Селянин :

Ой панцю мій, панцю, коли ти дурний,
в житю ще не був ти у хаті курній, —
пораджу, із серця: ти нас відчепись,
про власнії речі писати берись.

Коли-ж в твоїм серці ще й злоба сидить,
і з того сьмієш ся, що иньших болить,
бажаю теж з серця щирого тобі:
як нужда докучить тяжка в боротьбі

¹⁾ Отся строфка в моїм рукописі була написана, але потім замазана автором; д. Мочульський віднайшов її в иншій копії сього вірша. — І. Ф.

за хліба кавалок, і око слезов
заллеть ся і з горя остудить ся кров,
і згорблять ся крижі, — щоб хто в тій біді
таку саму пісню заспівав тобі.

Цівків д. 2 жовтня 1897.

ДВІ ЗІРКИ.

Як погляну на ті зорі,
згадую дві зірки сині,
що колись мені сьвітили,
а в тумані зсезли нині.

Чи коли ще їх побачу?
Їх проміне золоте
чи осяє тихе щастє,
що на гробі зацвите?

Львів д. 27 жовтня 1897.

ДО КОСТОМАХИ.

Моя ти люба костомахо,
зажди, зажди ще, дорога!
Зажди ще хоч годок, хоч два,
змилюсь на бідолаху!

Такі старі живуть по світу!...
Їм аж навкучило вже жить
і Азраеля знай просить,
щоб раз задув їм у тримбіту.

Метнись по них! Їм ласку вдієш,
отвориш браму в небеса,
і не затупить ся коса, —
я-ж не втечу тобі, поспієш!

Пожди, пожди, моя голубко,
хоч рік, хоч два! Мені так жаль
вмирать! Коси холодна сталь,
а ти хапаєш твердо, цупко!

А то — послухай, не жартую:
хоч острі в тебе зубочки,
давно пропали губочки, —
я обійму і поцілую.

Ще не досить? Ще остриш зуб?
Ну, то оженю ся з тобою
і запрягну ся любовою —
а се чей не маленький шлюб.

Лиши, лиши мене в спокою!
Я так би радо ще хоч рік
на сьому сьвіті проволік!
Лиши! Оженю ся з тобою!

Ріпнів д. 22 грудня 1897.

КОЛИСАНКА.

Спи, голубчику мій, спи,
так як спить твоє серденько!
Снуй мов злоту нитку сни,
так тихенько, так миленько!

Срібнокрилий ангел твій
через ясні простори
понесе тебе в вирій
поміж ангеликів хори...
Цить! Чи чуєш, скарбе мій,
їх ті любі розговори?

Цить, маленький, спочивай,
поки доля не розбудить,
поки втрапиш тихий рай,
поки сьвіт байстря осудить.

Прийде час, що проклинеш
і щербату долю й Бога,
матір рідну клясти меш —
бідна, біднаж я небога!
В сьвіт безбатьченком підеш...
Ой, гіркаж твоя дорога!

Спи щасливий до часу
без сльозоньки і без болю,—
най сама я хрест несучу,
бо убила твою долю!

Спи, безбатьченку мій, спи,
так як спить твоє серденько!
Снуй мов злоту нитку **сни**
так тихенько, так легенько!
Снуй мов злоту нитку **сни...**
Ох, та як мені тяженько!...

ПОХІД ХМЕЛЬНИЦЬКОГО (Уривок).

Як у степу тих бодяків
тьма тьменна червоніє,
так дужих, жвавих козаків
без ліку йшло... Радіє
у грудях серце у Богдана:
те море люду клекотить
і розливається й шумить,
і глухне знов на розказ пана.
А пан той — він! О, страшний пан,
кому над стількими рядами
сих очайдухів, над степами
бунчук гетьманський Богом дан!
Не диво, що Богдан радіє,
в долоні тисне свій булат,
зпина' коня... Тепер зуміє
завести він з Ляхами лад!

За сотнею проходить сотня,
гуторять люди, коні ржуть,
на щасний бій панів несуть, —
і щезла всяка мисль турботня.
А над рядами знай горює

туман як хмара над степами, —
в тумані ворони стадами
летять і крячуть — чують кров.

А висше, ген у синяві
так мирний, любий супокій!
Дивуєсь сонце куряві
й питає: „Що за шум такий?
Що ті шаблі, гармати, піки?
Чи тим чубатим молодцям
жить нудно? В супряги вмерцям
забаглось конче і в каліки?
Таж їм лиш жить у тім краю,
на Україні тій просторій,
на тих степах, на сухоморі
пахучих трав, у тім раю!“

Дрімають села в холодочках,
сади зацвили молоком —
весна! Кишить аж у гайочках,
луна пташиним голоском.
Неправдаж, гарно, дуже гарно?
Зацвило все, зазеленїв
безкраїй степ та зашумїв!
Лише не нам! Ох, гарно-марно
зазеленїв він! Се панам
вельможним, що слезами люду
змивають кожду чорну груду!
Не нам, не нам, лиш їм, Ляхам!

Так ідемож тепер у гості,
щоб відплатити за своє,

аби пізнали єгомості,
що то „моє“, а що „твоє“.
Мужицькі сльози і страждання
огнем і кровю відплатим,
а трупи, згарища і дим
слідами нашого караня.

За сотнею проходить сотня,
гуторять люди, коні ржуть,
на щасний бій панів несуть —
Геть сумнів! Геть грижа турботня!
А над рядами знай горов
туман як хмара над степами,
в тумані ворони стадами
летять і крячуть — чують кров.

Рішнів д. 22 грудня 1897.

ДО МУЗИ.

Неси мене, Музо мила,
у думок безмежний край,
дай орлині дужі крила,
зір сокола бистрий дай!

Щоб я міг вже раз дістать ся
на далекий той Парнас,
від сліз, смутків відірвать ся,
пок' уяви блиск не згас.

Дай же руку, ти незрима,
і веди по тих полях, —
я з замкнутими очима
піду на терновий шлях.

За тобою, мила, йдучи,
може й видрусь на Парнас,
і Аргіротокс могучий
ще й вінком наділить нас...

Львів д. 31 січня 1893.

ПІД ШУМОК.

Ах, сконав би був, каналія
Бахус із своїм винцем!
Коб не клята бакханалія,
не ходив би я з синцем.

А то одна, друга склянка:
шинк, земля — кругом, аж гей!
Астрономія — коханка,
друг — Коперник, Галилей.

Львів д. 31 січня 1898.

Б І Д А.

Ой біда та біда,
 грошеняток нема!
 Ідеал в душі лелієш,
 а тут з голоду зомлієш —
 клята та біда.

Вже про се я гадав,
 чому Бог так не дав,
 щоб мож їсти ідеали?...
 Ох, то тоб ми панували!
 Яб таки скакав!')

Львів д. 4 лютого 1898.

¹⁾ Під сим рядком варіант: Яб іще продав.

ВЕЧЕРОМ.

Люблю вечірнє небо красне :
уже дрімають дерева,
червоне сонце блідне, гасне,
а місяць тихо вплива.

Звіздочки з неба виринають,
несьміло зиркають з за хмар,
ховають ся то знов вертають,
а місяць стежить як скотар.

Приспав сон землю як коханку,
тихенько мостить ся при ній,
а в корчах пісню колисанку
заводить любо соловій.

Люблю тоді я у затишку
давати волю думонькам,
мережать їх і плакати нишком
люблю тоді я сам на сам.

Гребенне-Львів 1893.

В Т І К !

Ось і рік проволік,
перед смертю втік!
Ой то лихо, ой то горе,
що від тої сухомори
ще ніхто не втік!

Гребенне д. 12 цвітня 1898.

ЗАЗУЛЯ.

У зеленій дібровоньці
зазуленька кує:
лічу, кілька мені літок
сивенька віщує?

Купа, купа ще літочок
сивенька віщує!...
А у мене легке в груди
чахотка шматує.

Гребенне д. 12 цвітня 1893.

ВЕСНА.

Пробудилась весна
із мертвецького сна.
Дощик кропить, сонце встало...
Де-ж снігове покривало?
І сліду нема.

Д. 12 цвітня 1898.

І Д І Л Л Я - Д Р А М А .

Над річкою над бистрою
сидить хлопчик під ворбою,
сидить собі в холодочку,
рибки ловить на вудочку.

Біля хлопця через кладку
ішло гожеє дівчатко:
на хлопчину задивилось, —
про такого і не снилось.

А хлопчина всьміхається, —
іде дівча, не гається:
ой на кладку не вважало,
через хлопця в воду впало...

Гребенце д. 13 цвітня 1898

П О Р А !

Серце краєсь, як згадаю :
от родила мати,
от діждав життя розмаю
і — пора вмирати.

За які-ж тяжкі провини
так караєш, Боже,
серед зілля маєвого
смертне стелиш ложе ?

Чого-ж плачу ? Не судилось
жити мені на сьвіті !
Хоч недавно ще й не снилось
таке лихолітє.

Серце краєсь, як згадаю,
дух спирає в груди :
заспівають, поховають
і — забудуть люди.

Гребенне 24 цьвітня 1833.

ЖЕБРАКОВА ГАДКА.

Злі, немилосерні люди
дусять в скупости добро.
Попроси, й гроша не буде,
ще й женуть от так воно!

Не женіть, не щуйте псами!
Колом доля іде все:
хто там зна, що перед нами,
що будучність принесе...

Червень 1898.

КРИВДА.

Боже мій, Боже небесний,
за що мене ти скарав,
за що на світ сей чудесний
мучить ся, жити призвав?

Чомже, велівши тут жити,
давши пізнати красу
світа і правду любити, —
топиш у гріб без часу?...

Боже мій, ти всевідучий —
знать вже так треба тобі!
Можеш!... На те всемогучий!
Але се кривда мені! — —

Д. 17 червня 1893.

МИНУЛО.

Минули за годами годи,
найкрасшії годи;
сплинули як в річечці води,
неспинені води.

Я ждав, я чекав тебе, доле,
щасливая доле;
моє теж засїєш чей поле
оглянеш хоч поле.

Та дармо чекав тебе милу,
чекав тебе милу;
й не бачивши йду у могилу,
у зимну могилу...

Д. 17 червня 1898.

З М І С Т.

	стор.
Олександр Козловський, нарис Ів. Франка	1
Прольот	1
Любов	6
Три епіграми	7
На Україну	8
Сам з собою	10
О Мокрицькій	11
До пташки	13
Весіле	14
Співав собі раз Ляшок	16
Мені так важко	17
Ворон віщун	18
Резигнація	19
Спомя	20
За Уляндом	21
Дарма (Марії Л.)	22
Розстане	23
Засохла вязанка	30
Замуж!	31
Уривок	32
Жалібна тиша (за Біргером)	33
Погіха (за А. Біргером)	34
На пиху вельможів	35
Будь кришталем	36
Сонце і буря	37
Було колись	38
Нещасний	39
Моє »щось«	40
Молодість	41

	СТОР.
Дві бурі	42
Над темним пляхом	44
Із драми »Лешко«	45
Із драми »Лешко«	46
Ляхам за кроваві вибори 1897 р.	47
У зеркалі	48
За що?	50
Торічні листки	51
Теорбанок	52
Хвиля жалю	53
Чорна думка	54
Невжеж нічого?	55
Страшно	56
Ксачок	57
Просьба	58
Зорстив	59
Загублений рай	60
Цвинтарок	62
Воєнний сонет	63
Панні в альбом	64
Поет і селянин	65
Дві зірки	67
До костюмахи	68
Колісанка	70
Похід Хмельницьк 10	72
До Музи	75
Під шумок	76
Біда	77
Вечером	78
Втік!	79
Зауля	80
Весна	81
Іділля-драма	82
Пора!	83
Жебракова гадка	84
Кривда	85
Минуло	86

PA
A
K

633206